

ТЕМА: БІОЛОГІЧНІ ТА ГОСПОДАРСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ СВИНЕЙ.

ПЛАН:

1. Дикі предки і родичі свиней.
2. Біологічні та господарські особливості свиней сучасних порід.

Література: [1] ст. 14

[2] ст. 11

[3] ст. 23

1. Дикі предки і родичі свиней.

Бородавочник. Свині мають своєрідну будову черепа: голова їх за зовнішніми ознаками схожа на голову бегемота – довга, масивна, розширена в нижній частині.

Біля щік і з боку очей розміщені 2-3 пари великих, твердих, спрямованих у верх бородавок.

Бородавочки мають 28 зубів, розвинуті ікла, особливо верхні, які за будовою схожі на слонову кістку, довжиною до 30 см.

Вуха невеликі, спрямовані вгору і дещо вперед. Тулуб довгий. Кінцівки короткі, але міцні. Тіло покрите рідкою короткою щетиною чорного або темно-жовтого кольору. На спині, особливо на передній частині тіла, щетина довша і утворює щось подібне на гриву. Мешкають бородавочники в Центральній і Південно-Східній Африці, в основному біля річок і в місцевостях з багатою рослинністю. На цих тварин полюють і одержують від них міцні шкури та смачне м'ясо. Жива маса дорослих бородавочників становить 120-160 кг і більше, довжина тулуба - 145-190 см, висота в холці - 65-85 см. Досить ефективно використовують рослинні корми.

Бабіруса. Це найбільші за розмірами свині від усіх диких форм. Жива маса їх досягає 250 кг і більше. Вони мають невелику, дуже загострену шип, з широким лобом голову. Вуха маленькі, спрямовані вгору.

Особливу будову мають ікла, які ростуть із спрямованих у верх зубних луночок. Вони не відгострюються чубами нижньої щелепи, як в інших диких свиней, а в дорослих кабанів проколюють шкіру над носовими кістками, виростають до самого лоба, загинаються своїми кінцями назад. Тулуб у цих тварин масивний, спина аркоподібна. Кінцівки високі, міцні. Шкіра груба, зморшкувата складками, товста, вкрита чорною або темно-сірою короткою щетиною. На спині виділяється смуга щетини жовто-бурого кольору.

Пекарі. Це найдрібніші свині серед представників диких форм. Довжина тулуба становить 80-85 см, висота в холці - 30—40 см. Голова невелика, коротка, загострена. Вуха маленькі, спрямовані вгору і трохи назад. Хвіст дуже короткий. На задніх кінцівках є три пальці.

Ікла розвинуті слабо пекарі мають 38 зубів. На спині у ділянці крижів знаходиться особлива залоза, що виділяє маслянисту рідину з дуже неприємним запахом. Якщо свиням загрожує небезпека, тоді із залози виділяється рідина і хижак перестає її переслідувати. Свині чорно-бурої масті. На спині і між вухами щетина дещо довша і утворює гриву. Самки мають по два соски. Будова шлунка складна і дещо подібна до будови його у жуйних. Ці свині мешкають великими стадами в Південній Америці.

Китицевуха свиня - дуже красива тварина. Вуха цієї свині довгі, загострені, і мають на кінцях китички. Свині червоно - бурої масті, а лоб, тім'я, кінцівки та щоки чорного кольору. Краї вух, смуга по лінії верху, брови і смуга біля ганаш - білого або жовтуватого кольору. Така складна кольорова гама тварини надає їй красивого зовнішнього вигляду. За розмірами китицевуха свиня не поступається європейському дикому кабану і має схожі з ним за формою голову, тулуб і кінцівки. Свині мають 40 зубів. У самок розвинуті лише чотири соски. Мешкає китицевуха свиня в східній і західній Африці.

Зазначені дикі форми свиней ніякого відношення до сучасних домашніх тварин не мають. Свідченням цього є різниця між ними за рядом зоологічних ознак. Так, їх зубна система дуже відрізняється від зубної системи домашніх свиней. Окремі ознаки бородавки у бородавочників, особливі ікла у бабірусів, китиці на вухах у китицевухих, трипалість у пекарів, відсутні навіть у найдальших предків домашніх свиней. За даними дослідників, загальні ознаки між домашніми породами свиней і дикими формами існують тільки у європейського та азійського диких кабанів. Європейські та азійські дикі свині мають підвидові особливості, що і пояснює різноманітні їх форми, але за зоологічними і біологічними ознаками вони близькі один до одного, а за зубною системою повністю однакові. Мають багато спільного у будові черепа.

Європейський дикий кабан.

Масивна і сильна тварина, жива маса якої в зрілому віці досягає 120-140 кг, а в деяких випадках - 200-250 кг. Поширені в Європі, Азії, Африці, Республіці Білорусь, Україні, Казахстані,

Сибірі та Далекому Сході. Європейський дикий кабан має аркоподібну спину, плоский тулуб з дуже розвинутою передньою частиною. Голова велика, вузька, довга, з прямим профілем. Має дуже розвинуті тригранні ікла. Слізні кістки прямокутної форми. Дуже розвинуті груди, особливо у кабанів. Кінцівки довгі і міцні, мають чотири пальці з міцними ратицями. Висота в

холці дорослих свиней досягає 90-100 см. Шкіра груба, покрита довгою жорсткою щетиною темно-бурого або темно-сірого кольору. Голова, кінцівки і вуха чорного кольору. Волосяний покрив включає також невелике ніжне підшерстя - пух, який оберігає кабанів від холоду в зимовий період, а влітку - від укусів комах, колір, якого змінюється залежно від пори року. На потилиці і холці щетина грубіша та довша й утворює гриву. Хвіст довгий і на кінці має китицю волосся. У самок багатоплідність становить 4—6 поросят, але є дані, що вона значно вища і досягає 6-10 голів. Самки поросяться один раз на рік навесні. Поросята народжуються і поздовжніми світлими полосами, які зберігаються до 4-місячного віку. Підсисний період триває 2,5-3,5 міс. Матка покидає поросят тільки восени, коли настає час парування. Ростуть поросята дуже повільно. Статевої зрілості свині досягають у 4-5-річному віці. Свині живуть 20-25 років. Типові ознаки європейського дикого кабана - це наявність 44 зубів, сильно розвинуті ікла у самців, які і мають трикутну форму на зрізі, зігнуті й спрямовані вгору. При пережовуванні корму ікла труться одне об одне і таким чином загострюються.

Мешкають дикі кабани невеликими групами по 20-30 голів. Самці живуть поодинокі і повертаються у стадо тільки в період парувального сезону.

2. Біологічні та господарські особливості свиней сучасних порід.

Вагітність свиноматок у свинарстві називають поросністю, яка триває у свиноматок у середньому 114-116 днів (3 місяці, 3 тижні, 3 дні).

Від свиноматок із скороченим періодом поросності одержують поросят з меншою живою масою при народженні, хоча в постембріональний період цей недолік може бути компенсований. Наряду з цим с свиноматки і з більш тривалішим періодом поросності (117-124 дні). Від таких свиноматок частіше одержують поросят з дещо більшою живою масою. *На тривалість поросності впливає спадковість тварин, індивідуальні особливості, вік свиноматок (із збільшенням порядкового номера опоросу тривалість поросності скорочується) та інше.*

Від свиноматок з тривалістю підсисного періоду 114-116 днів можна одержати по 2, а при ранньому відлученні поросят 2,1-2,3 опоросів за рік.

Поліестричність (поліциклічність) - біологічна особливість яка полягає в тому, що статеві цикли у свиноматок повторюються послідовно, через кожні 19-21 день протягом року. Цю особливість взято за основу при проектуванні технології виробництва свинини на промисловій основі, яка дає змогу рівномірно одержувати приплід поросят незалежно від періоду та сезону року, інтенсивно використовувати свиноматок та приміщення, забезпечує ритмічну роботу м'ясо-переробних підприємств.

Багатоплідність - кількість народжених свиноматкою живих поросят за опорос. Від свиноматок всіх сучасних порід вже при першому опоросі одержують по 8-9 поросят і більше, від маток старших 1,5 року одержують в середньому по 10-11 живих поросят. Після шостого опоросу багатоплідність свиноматок, як правило, знижується. В племінних господарствах при відповідних умовах годівлі, утримання і цілеспрямованої селекції одержують по 12 поросят за опорос.

Багатоплідність буває: потенційна та фактична.

Потенційна багатоплідність - кількість виділених зрілих яйцеклітин під час охоти.

Фактична - кількість живих поросят при опоросі.

Потенційна багатоплідність свиноматок значно вища фактичної. У свиноматок дозріває 16-20 яйцеклітин і більше, однак 30-40 % їх гине на різних стадіях розвитку. Основними причинами ембріональної смертності є неповноцінність яйцеклітин, сперматозоїдів, незадовільні умови годівлі та утримання свиноматок і кнурів, несвоєчасне осіменіння свиноматок, порушення технології осіменіння, режиму експлуатації кнурів і свиноматок.

Якщо при опоросі свиноматки багатоплідність становить 6 і менше поросят, такий опорос вважають "аварійним".

Великоплідність - жива маса одного поросяти в приплоді при народженні. Нормально розвинуті свиноматки більшості заводських порід в оптимальних умовах годівлі та утримання характеризуються середньою великоплідністю в межах 1,0-1,3 кг. Жива маса новонароджених поросят має важливе значення як вихідна величина маси тіла, від якої в значній мірі залежить ріст та розвиток в постембріональній період. Важливою ознакою при оцінці свиноматок за великоплідністю є вирівняність поросят в приплоді. Найбільш цінним для відтворення є свиноматки з меншим показником мінливості живої маси поросят при народженні.

Великоплідність свиноматок є однією із важливих селекційних ознак. Поросята з більшою живою масою життєздатніші, енергійніші, характеризуються підвищеним обміном речовин, краще ростуть і зберігаються до відлучення, ніж малі. При годівлі такі поросята активніше масажують молочні залози, що сприяє підвищенню молочності свиноматок, і сильне порося споживає більше молока, ніж слабше і раніше привчається до поїдання корму. Поросяткам живою масою при народженні менше 1 кг необхідно приділяти більше уваги і більших витрат при їх вирощуванні, а дуже малі, як правило, гинуть в перші дні життя.

На підвищення великоплідності впливає постійний цілеспрямований відбір свиноматок за цією ознакою та вирівняністю поросят, біологічно повноцінна годівля тварин при підготовці до осіменіння і в період поросності, оптимальний догляд і утримання, впровадження у товарних господарствах промислового схрещування та гібридизації.

У свинарстві розрізняють **фактичну і умовну молочність** свиноматок. **Фактична молочність** визначається кількістю молока, що виділяється свиноматкою за 60 днів лактації. Свиноматки за період лактації виділяють 240-300 кг молока, а молочність окремих свиноматок становить 400-500 кг. **Свиноматки в середньому за добу виділяють 4,0-5,0 кг молока.**

Виділяється молоко у свиноматок протягом лактації нерівномірно. **Найбільше молока виділяється за другу і третю декаду лактації.**

З другого місяця лактації рівень молочної продуктивності зменшується, а тому цю закономірність треба враховувати при вирощуванні підсисних поросят, і з перших 3-4 днів після народження привчати до поїдання різноманітних кормів. У виробничих умовах молочність свиноматок

визначають за живою масою гнізда поросят на 21 день після народження.

Вим'я свині складається із 12-16 автономних ізольованих між собою доль кожна із яких є самостійною молочною залозою. Від кожної альвеоли секреторної тканини вим'я відходять тонкі протоки, які поступово зливаються і утворюють густу сітку значно ширших протоків, що пронизують всю залозисту тканину. Біля основи соска всі протоки часток вим'я об'єднуються у 2-3 вивідних протоки.

У зв'язку з автономністю часток вим'я **із різних сосків виділяється неоднакова кількість молока. Найбільша його кількість утворюється в передніх залозах і в ньому знаходиться більше поживних речовин.** Найбільше молока виділяється під час енергійного масажування молочної залози поросятами та ссання його протягом 20-30 с. **Свиноматка годує поросят 20-24 рази за добу.** Неповне виділення молока із молочної залози визиває мастити і знижує молочну продуктивність свиноматки. Молоко свині за хімічним складом значно відрізняється від молока самок інших видів сільськогосподарських тварин. Воно містить більше сухої речовини, білків, жирів і загальної енергії.

Свині всеїдні тварини. Вони мають однокамерний шлунок, що дає їм можливість перетравлювати різноманітні види кормів - грубі, соковиті, концентровані, харчові відходи, корми тваринного походження, різноманітні мінеральні та вітамінні добавки.

При використанні різних видів кормів, свині на 1 кг приросту живої маси витрачають поживних речовин менше ніж інші види тварин, крім бройлерів. При годівлі повноцінними концентрованими кормами свині на 1 кг приросту витрачають 3,5-4,5 корм. од. і менше.

Скоростиглість - здатність свиней за короткі періоди досягати такого розвитку при якому можливе їх раннє використання.

У свинарстві під скоростиглістю розуміють вік досягнення живої маси 100 кг.

Молодняк свиней при нормальних умовах годівлі та утриманні у 6-7 місячному віці має живу масу 100 кг.

Статеві клітини у свиней утворюються уже в 4-5-місячному віці, але використовувати їх для подальшого відтворення не можна

Перший раз парувати свинок необхідно у віці 9-10-ти міс. при живій масі не менше 110-120 кг, а у племзаводах та племрепродукторах у 10-12-ти міс. при живій масі 140-150 кг.

Питання для самоконтролю

1. Дайте характеристику диких предків і родичів свиней.
2. Охарактеризуйте європейського дикого кабана.
3. Які основні ознаки диких і домашніх свиней?
4. Назвіть основні біологічні і господарські особливості домашніх свиней.